

Küresel Silah Ticaretinde Birleşik Krallık

Can ZENGİN

Silah ticareti uzun yıllardır tartışılmalı konuların başında gelen hassas bir meseledir. Ülkelerin, güvenlik anlamında kendilerini garanti altına almak için silahlanmaya gitmek istemesinin yanı sıra aşırı silahlanmanın diğer ülkelere tehdit etmesi de konunun göz ardı edilemeyecek diğer bir boyutunu oluşturmaktadır. Geçtiğimiz yüzyıldan bu yana teknolojik gelişmenin etkisiyle silah sanayisinin etkinliği ve karlılığı giderek artmaktadır. Güvenlik açısından beraberinde soru işaretlerini de getiren silah ticareti, sanayisi gelişmiş ve ticaret hacmi yüksek ülkeler açısından ekonomiye önemli bir katkı sağlamaktadır.

Bu analizde, dünya siyaseti ve ekonomisinde önemli rol oynayan Birleşik Krallık'ın küresel silah ticaretindeki yeri incelenmektedir. Analizde; dünya genelindeki silah ticaretine kısaca değinildikten sonra Birleşik Krallık'ın bu silah ticareti içindeki yeri üzerinde durulmaktadır. Ayrıca, Birleşik Krallık açısından tartışmalara neden olan ticaret rakamları üzerinden hangi ülkelere ne kadar silah ihraç edildiği ele alınmakta, silah ticaretine yönelik iç ve dış tepkiler üzerine değerlendirmeler yapılarak Türkiye'nin çıkarabileceği dersler gözden geçirilmektedir.

Dünya Genelinde Silah Ticareti

Dünya genelinde askeri harcamalar dört yıllık

gerileme sürecinden sonra 2011'den bu yana ilk defa yeniden yükselişe geçmiştir. 2015 yılındaki toplam küresel askeri harcama bir önceki yıla göre yüzde 1'lik artış ile 1,676 trilyon dolardır.¹ İhracat bazında düşünüldüğünde 2011-2015 yılları arasında dünya çapında en çok konvansiyonel silah satışı yapan ülkeler sırasıyla ABD, Rusya, Çin, Fransa, Almanya ve Birleşik Krallık'tır.² İthalat açısından değerlendirildiğinde; 2011-2015 yılları arasında dünya genelinde en çok konvansiyonel silah temin eden ülkeler sırasıyla Hindistan, Suudi Arabistan, Çin, Birleşik Arap Emirlikleri ve Avustralya olarak sıralanmaktadır.³ Genel itibarıyla ihracatçıların yüksek düzeyde sanayileşmiş, ithalatçıların ise gelişmekte olan ülkeler kategorisinde olması tahmin edilebilir bir sonuçtur.

1 Sam Perlo-Freeman, Aude Fleurant, Pieter Wezeman and Siemon Wezeman; "Trends in world military Expenditure – 2015", SIPRI, April 2016.

2 Aude Fleurant, Sam Perlo-Freeman, Pieter D. Wezeman, Siemon T. Wezeman; Trends in International Arms Transfers - 2015, SIPRI, February 2016

3 Ibid.

Silahlanmaya yönelmekte olan ülkelerin bölgesel değerlendirmesi, dünya üzerindeki çatışma bölgeleri hakkında çarpıcı bir fikir vermektedir. Asya-Pasifik, Doğu Avrupa ve Orta Doğu'daki silahlanma verileri artış yönündedir. Bu bağlamda, Asya-Pasifik en çok silah ithalatı yapan bölgedir. Dünya çapında ithalatta 2006-2010 arası %42 ile 1'inci iken, 2011-2015 arası %46'yla yine 1'inci. Ayrıca, dünyada en çok silah ithal eden 10 ülkenin 6'sı Asya-Pasifik bölgesinde yer almaktadır: Hindistan, Çin, Avustralya, Pakistan, Vietnam, Güney Kore.

“Orta Doğu ülkeleri özellikle son 10 yılda silah ithalatını %61 oranında arttırmasıyla dikkat çekmekte, Birleşik Krallık ise Orta Doğu'ya en çok silah tedarik eden ikinci ülke konumunda yer almaktadır.”

Uzun yıllardır çalkantılı süreçler içerisinde yer alan Orta Doğu ise silah ithalatında ikinci sırada yer almaktadır. (Dünya çapında ithalatta 2006-2010 arası %18 ile 3'üncü iken, 2011-2015 arası %25'le 2'nci)Orta Doğu ülkeleri özellikle son 10 yılda silah ithalatını %61 oranında arttırmasıyla dikkat çekmekte, Birleşik Krallık ise Orta Doğu'ya en çok silah tedarik eden ikinci ülke konumunda yer almaktadır. (1.ABD %53 - 2.Birleşik Krallık %9.6 - 3.Rusya %8.2)

Birleşik Krallık'ın Silah Ticaretinin Genel Görünümü

Birleşik Krallık, savunma sanayisi sektörü yaklaşık olarak 100.000 kişiye istihdam sağlamakla birlikte, özellikle son dönemde gelişen iş hacmiyle de dikkat çekmektedir. Pazarın giderek büyümesi Birleşik Krallık hükümetlerinin sek-

törü teşvik etmelerine ve daha yoğun bir şekilde reklamını yapmalarına öncülük etmiştir. Dönemin başbakanı Tony Blair tarafından Suudilere yapılan silah ihracatına yönelik soruşturmalar önlenmiş; yine dönemin Başbakanı David Cameron vasıtasıyla Suudilerle ilişkiler geliştirmiştir. 2016'nın ilk aylarında ise dönemin Savunma Bakanı Michael Fallon Katar'a “Eurofighter” savaş uçaklarının satışını teşvik etmek amacıyla kurulan delegasyona öncülük yapmıştır.

Birleşik Krallık'ın silah ticaretine ve savunma harcamalarına yapılan eleştirilere rağmen savunma sanayisinin ülkenin ekonomisine olan etkisi göz ardı edilemeyecek boyuttadır. Resmi kaynaklara göre 2015 yılında savunma sanayi ihracatı için 7,7 milyar sterlin değerindeki silahın lisansını onaylayan Birleşik Krallık, dünyanın en büyük 5 silah üreticisi arasında yer almıştır. Bu meblağ, pazardaki küresel savunma sanayi ihracatlarının %12'sini oluştururken Birleşik Krallık'ı dünyanın en çok silah ihracatı yapan 2'nci ülkesi yapmıştır. İhraç edilen malların %67,5'u havacılık sektörüne, %6'sı kara unsurlarına, %3,5'u denizcilik sektörüne yönelik olmakta; %23'lük bir kısım hakkında açık bir bilgi bulunmamaktadır.⁴

Birleşik Krallık her ne kadar 2006-2010 yıllarıyla kıyaslandığında %17'lik bir düşüş gösterse de ihracatının yanı sıra ithalat rakamlarıyla da silah ticaretinde dikkat çekmektedir. 2011-2015 yılları arasında Avrupa kıtasında en çok silah ithal eden 2'nci ülke konumundadır.

2006-2010 arası dünya konvansiyonel silah ih-

⁴“Sales value of defence exports from the United Kingdom (UK) by sector in 2015”, Statista, <https://www.statista.com/statistics/603451/uk-exports-defence-services-equipment/>, Erişim Tarihi: 2.1.2017.

racatı pazarında 5'inci sırada olan Birleşik Krallık (%4,1) 2011-2015 arasında %4,5 ile 6'ncı sıraya gerilemiş olsa da iki önemli faktör göze çarpmaktadır. Bunlardan birincisi, küresel pazardaki ihracat yüzdesini yükseltmiş olmasıdır. (silah ihracatında %26 artış) İkinci önemli faktör, hem Avrupa kıtasında hem dünya genelinde rekabet içinde olduğu Fransa ve Almanya'nın en çok konvansiyonel silah ihraç eden ülkeler listesinde hali hazırda Birleşik Krallık'ın önünde yer almasına rağmen, küresel pazarda paylarının düşmesidir. Fransa'nın küresel pazardaki ihracat yüzdesinde %9,8, Almanya'nın ise %51'lik bir düşüş gözlemlenmiştir.

Birleşik Krallık'ın 2011-2015 yılları arasında en çok silah satışı yaptığı ülkeler ise Suudi Arabistan (%46), Hindistan (%11) ve Endonezya'dır (%8,7). Özellikle bu üç ülkenin haritadaki konumlarına bakıldığında bulunduğu coğrafyaların sıkıntılı dönemler yaşıyor olması dikkat çekmektedir. Suudi Arabistan'ın; Suriye, Irak, Yemen gibi iç savaş içindeki Orta Doğu coğrafyasında yer alması; Hindistan'ın ve Endonezya'nın ise Pakistan, Bangladeş, Myanmar, Vietnam, Filipinler gibi Asya-Pasifik'in sıcak çatışmaya meyilli ülkelerine komşu olması nedeniyle önem arz etmektedir.

“Dış İlişkiler Ofisi'nin “insan hakları öncelikli ülkeler” listesindeki otuz ülkeden yirmi birine ihraç edilmek üzere 3 milyar sterlinin üzerinde İngiliz yapımı silah bulunmaktadır.”

Silah ticareti rakamlarının yüksek olmasının yanı sıra Birleşik Krallık'ın sadece kendi ordusu için ürettiği harp araçları da mevcuttur. Günümüzde gelişmiş teknolojiye sahip silahlar göz

önünde bulundurulduğunda, ABD ve Birleşik Krallık'ın diğer ülkelere nazaran bazı üstünlüklerinin olduğu görülmektedir. Performans avantajları geleneksel denizaltılara (genellikle dizel, elektrik vb.) göre dikkate değer olan “nükleer denizaltı”ları bulunan bu iki ülke, söz konusu harp araçlarını ihraç etmeyerek diğer ülkelere göre göreceli bir avantaj sağlamaktadır.

Şirket bazında silah ticareti düşünüldüğünde ise Birleşik Krallık merkezli firmaların pazarda önemli rol oynadığı görülmektedir. Stockholm Uluslararası Barış Araştırmaları Enstitüsü'nün (SIPRI) en büyük silah üreticisi firmalar hakkında 2015 yılına ait verilerle hazırlanan rapora göre 9 Birleşik Krallık menşeli firma⁵ ilk 100 içerisinde yer almaktadır.⁶ Raporda, silah ticareti yapan Birleşik Krallık menşeli firmaların ülke bazında pazarın %10,6'sını oluşturarak ABD'den sonra (%54,4) ikinci sırada yer aldığı görülmektedir. Listede genel itibarıyla ABD ve Batı Avrupa firmalarının hâkimiyeti görülmekte, kısa vadede bu hegemonyanın süreceği düşünülmektedir. 9 Birleşik Krallık merkezli firmanın sadece 1 tanesinin silah satışlarının düşüş eğiliminde olması, pazarın önceki yıllara nazaran diğer firmalar içinde cazip hale geldiğine güzel bir örnektir.

Tartışmalara Neden Olan Ticaret Rakamları

Dış İlişkiler Ofisi'nin “insan hakları öncelikli ülkeler” listesindeki otuz ülkeden yirmi birine ihraç edilmek üzere 3 milyar sterlinin üzerinde

⁵BABE Systems (3rd), Rolls-Royce (16th), Babcock International Group (22nd), Serco (55th), GKN (73rd), Qinetiq (75th), Meggitt (80th). Air Tanker (94th), Ultra Electronics (95th)

⁶Aude Fleurant, Sam Perlo-Freeman, Pieter Wezeman, Siemon Wezeman and Noel Kelly; “The SIPRI Top 100 Arms-Producing and Military Services Companies - 2015”, SIPRI Fact Sheet, December 2016

İngiliz yapımı silah bulunmaktadır. Listedeki ülkeler Birleşik Krallık hükümeti tarafından “en çok insan hakları ihlali yaşanan” veya “Birleşik Krallık’ın durum açısından gerçek anlamda bir değişiklik yapabileceği” devletler olarak nitelenmektedir.

İnsan hakları önceliği değerlendirmesine paralel olarak bölgesel bir analiz yapıldığında, Orta Doğu ve Hint Yarımadası gibi dünya üzerinde en istikrarsız olarak nitelenen bölgeler ile silahlanmaya büyük sermayeler ayıran Asya-Pasifik ülkeleri Birleşik Krallık’ın en etkin olduğu ve en çok kar elde ettiği pazarlardır. Tüm silah ticaretinin yaklaşık üçte ikisi öncelikli pazarlardan biri olarak görülen Orta Doğu coğrafyasına yapılmaktadır.

Yemen’de savaş suçu işlemekle suçlanan Suudi Arabistan, Birleşik Krallık’ın silah ticareti yaptığı ülkeler listesinde %46’lık bir yer alarak ilk sırada gelmektedir. 2006-2010 yıllarına göre 2011-2015’te silah ithalatını %275 artıran Suudi Arabistan’ın ABD’den sonra (%46) en çok silah temin ettiği ülke Birleşik Krallık’tır (%30 – toplam silah ithalatı içindeki yüzde). David Cameron’ın başbakanlık görevini yürüttüğü dönemde toplamda 6,7 milyar sterlin değerinde silah Suudi Arabistan’a gönderilmek üzere lisans almıştır. (Bu rakamın 2,8 milyar sterlin değerinde olan kısmı Mart 2015’te başlayan Yemen harekâtından sonrasını göstermektedir)

2013 yılındaki askeri darbeyle siyasi istikameti hakkında endişelerin olduğu Mısır, 2006-2010 yıllarına göre 2011-2015 yılları arasında silah ithalatını %37 artırmıştır. Birleşik Krallık, Mısır’da darbenin yapıldığı 2013’ten bu yana 115 milyon sterlin değerinde silah ve 40 mil-

yon sterlin değerinde savaş aracı ihraç etmiş ve 2011’de Kahire’deki gösterilerde protestoculara karşı Birleşik Krallık’tan satın alınan göz yaşartıcı sprey kullanıldığı tespit edilmiştir. Arap Baharı’nın ardından protestoculara karşı isyanı bastırmak üzere birliklerini kullanan Bahreyn’e de içinde makineli tüfek ve saldırı silahlarının da yer aldığı 50 milyon sterlin değerinde silah ihracatı yapılmıştır.

2001’den bu yana silah ithalatı yapan ülkeler listesinde üst sıralarda yer alan Birleşik Arap Emirlikleri de 2006-2010 yıllarına göre 2011-2015 yılları arasında silah ithalatını %35 artırmıştır. Birleşik Arap Emirlikleri, sadece son iki yılın verilerine bakıldığında 388 milyon sterlin değerinde silahı Birleşik Krallık’tan temin etmiştir. Yine aynı şekilde 2006-2010 yıllarına göre 2011-2015 yılları arasında silah ithalatını %279 oranında arttıran Katar, 2014’ten bu yana Birleşik Krallık’tan 170 milyon sterlin değerinde silah ithal etmiştir.

2009 yılında Gazze bombardımanında İsrail ordusunun “neredeyse kesin olarak” Birleşik Krallık tarafından gönderilen silahları kullandığı hükümet yetkililerince bildirilmiştir. Uzun yıllardır devam eden İsrail-Filistin geriliminde İngiliz yapımı silahların kullanılması büyük tepki toplamıştır. Ayrıca, Birleşik Krallık’ın eski Başbakanı David Cameron’ın görevde olduğu süre içerisinde İsrail’e satılmak üzere 82 milyon sterlin değerinde silah satışına lisans verilmiştir.

İç savaş yaşayan Yemen’in doğusundaki Umman’a 2014’ten bugüne 120 milyon sterlin değerinde silah satılmıştır. Uluslararası kamuoyu, Irak ve Suriye gibi iki savaş mağduru ülkeye sınırı olan Türkiye’ye satılan 450 milyon

sterlin değerindeki silahın bölgede gerilimi artırmasından çekinmektedir. Ayrıca, insan hakları ihlalleri nedeniyle Birleşmiş Milletler tarafından soruşturma geçiren Burundi; 2015 yılında eski Cumhurbaşkanı Muhammed Naşid'in, mahkeme başkanının "kaçırılması ve tutuklanması" nedeniyle terör suçundan 13 yıl hapse mahkûm edildiği Maldivler gibi ülkelerle yapılan anlaşmalar tepkilerin artmasına neden olmaktadır.

Orta Doğu ülkelerinin yanı sıra Birleşik Krallık'ın silah ticaretinde Asya-Pasifik bölgesindeki etkisi de göz ardı edilemeyecek boyuttadır. 2011-2015 yılları arasında dünyada en çok silah ithal eden ülke olan Hindistan, bölgesel rekabet yaşadığı Çin ve Pakistan'dan 3 misli daha fazla silah satın almıştır. Bu dönemde en çok Rusya, ABD ve İsrail'den (toplam silah ithalatının %88,5'i bu üç ülkedendir) silah temin edilmiş olsa da, Birleşik Krallık'ın ihracatında %11 payla en çok silah satılan 2'nci ülkedir. Sınır anlaşmazlıkları ve kırılgan bir statükoya sahip Güney Asya bölgesinde yer alması endişeleri artırmaktadır.

Silah Ticaretine Yönelik Tepkiler

İngiliz Hükümeti, gerçekleştirilen silah ticaretine tepkili olan kesimler tarafından uzun yıllardır dürüst olmamakla itham edilmektedir. 2014 yılı İş, Yenilik ve Yetenekler Bakanlığı'nın verilerine göre İnsan hakları ihlallerinin yoğun olduğu ve Birleşik Krallık Dışişleri Bakanlığı'nın "kayı verici ülkeler listesi"ndeki İsrail, Suudi Arabistan, Sri Lanka, Rusya gibi ülkelere 63,2 milyon sterlin değerinde silah temin ettiği belirtilmiştir.⁷ Sadece 2014'ün ilk 6 ayını kapsayan süreci gösteren verilerin yanı sıra, Birleşik

Krallık hükümetinin son dönemde uygulamaya koyduğu yeni düzenleme ise tepkileri artırmıştır. Eski yasaya göre "iç politikada bir siyasal baskı" yaratma ihtimali olan durumlarda silah ihracatı engellenirken, 2014 yılında yapılan düzenlemeye göre silah ihracatı sadece sevk edilen silahların uluslararası hukuku ihlal ettiğinin "açık bir risk unsuru" taşıdığı görülmesi halinde reddedilecektir.

Bu yasa değişikliğine yönelik tartışmalar sürmekte, siyasilerden ve uzmanlardan tepki gösteren mesajlar gelmektedir. Silah ticareti hakkında alınan sıkı önlemlerin mimarı olarak bilinen İşçi Partili eski Dışişleri Bakanı Peter Hain mevzuatın açık olduğunu; silah ihracatının iç siyasi baskı unsuru veya dış tehdit yaratma niyetindeki ülkelere değil, sadece savunma amacıyla bu silahları kullanacağını taahhüt eden ülkelere yapılması gerektiğini belirtmiştir. Silah Ticaretine Karşı Mücadele (CAAT) grubu adına Andrew Smith ise Birleşik Krallık hükümetinin bir yandan Suudi Arabistan gibi otoriter rejimlere silah satışına devam ederken diğer yandan demokrasi ve insan hakları gibi konuları konuşmasının tamamen bir tutarsızlık olduğunu ifade etmiştir.

Birleşik Krallık'ın otoriter rejimlere yaptığı silah ticaretine yönelik artan tepkiler özellikle son dönemde eleştiri düzeyinden yasal bağlayıcılığı olan bir komitenin kurulması boyutuna geçmiştir. Suudi Arabistan'a Yemen'de kullanılmak üzere satılan silahların amacının dışında kullanılması üzerine partiler arası bir komite ile soruşturma başlatılmıştır. Silah ticareti kontrolü hakkında güçlü yetkilere sahip komite, Suudi Arabistan'ın Yemen'de kullanıldığı silahlara yönelik bir araştırmanın yanı sıra sivil ölümlerinin artmasıyla endişenin büyüdüğü diğer Kör-

⁷ Verilerde, kaygı verici ülkeler listesindeki 28 ülkenin 18'ine silah temini sağlandığı belirtilmektedir.

fez ülkelerine yönelik satışlar, Birleşik Krallık hükümetinin harcamaları, stratejik ihracat maddelerine yönelik politikalar gibi konularla da ilgilenmektedir.

23 Haziran 2016'daki referandumda Avrupa Birliği'nden (AB) ayrılma kararı alan Birleşik Krallık'ın henüz kesin olarak birlikten çıkmamış olması sebebiyle AB çatısı altında da silah ticaretine yönelik tepkiler mevcuttur. Avrupa Parlamentosu'nda 25 Şubat 2016 tarihinde 359 evet oyuna karşılık 212 hayır oyuyla kabul edilen önerge, AB'nin Suudi Arabistan'a silah ambargosu getirmesine karar vermiştir. Parlamendodaki görüşmeler sırasında Yemen'deki insan hakları ihlallerine vurgu yapılarak, İngiltere'nin Suudi Arabistan'a 2015 Mart ayında başlayan Yemen operasyonundan bu yana 3 milyar doları aşan silah satışı gerçekleştirdiğine işaret edilmiştir.

Birleşik Krallık ile birlikte Fransa ve Almanya'nın da kınanmasını içeren taslak metnin kabul edilmemiş, bunun yerine "Avrupa Birliği üye ülkelerinden bazılarının silah ihracatına devam ettiği tespit edilmiştir" ifadesi yer almıştır. Hali hazırda ambargo kararının hükümetler açısından yasal bağlayıcılığı olmaması ambargo çağrısına uyulmayacağı görüşlerini beraberinde getirmiştir. Özellikle Orta Doğu'da İran ve Rusya'nın nüfuzunu arttırmasına engel olabilmek adına Suudi Arabistan'a askeri destek politikası yürütülmesi muhtemel gözükmektedir. Birleşik Krallık hükümeti aynı zamanda Suudi Arabistan'a yapılan silah ihracatının Birleşik Krallık ile Avrupa Birliği arasındaki silah ticareti hukukuna uygunluğunu inceleyen bir yüksek mahkeme soruşturmasıyla da karşı karşıya kalmıştır.

Türkiye'nin Çıkarabileceği Dersler

Birleşik Krallık, Türk Savunma Sanayi ile uzun dönemli ilişkilere odaklanarak, Türkiye ile savunma sanayi işbirliğini geliştirmeyi istemektedir. İki ülke arasında 2011 yılında imzalanan Mutabakat Zaptı ile savunma sanayi işbirliğini geliştirme; 25 Şubat 2016'da imzalanan Güvenlik Anlaşması'yla da savunma alanına ilişkin gizlilik dereceli bilgilerin güvenliğinin sağlanması için gerekli yasal çerçevenin oluşturulması amaçlanmıştır. AB'den çıkmaya hazırlanan Birleşik Krallık, tekrar küresel bir güç olarak kendini ispatlama amacı doğrultusunda ikili ticaret anlaşmalarına önem vermektedir. Bu bağlamda 28 Ocak 2017'de Başbakan Theresa May'in Türkiye ziyaretinde imzalanan 125 milyon dolar değerindeki "Milli Muharip Uçak" projesini geliştirmeye yönelik anlaşmanın önemi iki taraf içinde büyüktür. Dolayısıyla; sanayi, üniversite, araştırma enstitüleri ve KOBİ'ler arasında işbirliğiyle AR-GE faaliyetleri, istihbarat, uydu ve sensör sistemleri, elektronik harp malzemeleri gibi alanlara öncelik verilerek ticari ilişkiler geliştirilmelidir.

SIPRI'nin Dünya Savunma Sanayi Ligi verilerine göre 1. Kategoride yer alan Birleşik Krallık'ın son dönemde izlediği vizyonu takip etmek ve tecrübelerinden yararlanmak Türkiye'nin ileriye dönük teknoloji altyapısını oluşturma hedefine yardımcı olabilecek niteliktedir. Birleşik Krallık, Avrupa'nın 2008'den bu yana yaşadığı ekonomik sıkıntıyı göz önüne alarak savunma ve güvenlik sanayii stratejisini yeniden dizayn etmeye başlamıştır. Bu kararda savunma harcamalarında yapılacak kesintiler ve küresel rekabet koşullarına uygunluk göz önünde bulundurulmuştur. Bu bağlamda, 2014 yılında "Savunma Güçlendirme

Ortaklığı - Defence Growth Partnership (DGP)” belgesi hazırlanmıştır.

Temel olarak yeni savunma sanayii stratejisinin uygulanabilirlik ve sürdürülebilirliğinin sağlanmasını hedefleyen belge de *hava yetenekleri ve istihbarat sistemleri* önümüzdeki yıllar için ağırlık merkezi seçilmiştir.⁸ “Savunma Sektörü Geliştirme Ortaklığı” kapsamında çalışma grupları ve grup liderleri belirlenerek alanlarında lider firmalar üzerinden müşterek çalışma gruplarını oluşturmuştur.⁹ Aynı şekilde savunma sanayi alanında çalışmalar yapan ASELSAN, ROKETSAN, HAVELSAN, TAI gibi önder firmalar ve teşviklerle daha da büyüme imkânı olan diğer firmaların Birleşik Krallık örneğindeki gibi müşterek çalışma grupları oluşturması teşvik edilebilir.

Türkiye Cumhuriyeti, Savunma Sanayi Müsteşarlığı’nın 2012-2016 stratejik planlarına göre TSK’yı geleceğin muharebe ortamına hazırlayacak teknolojiye yetkinlik kazandıracak üç aşamadan (1-Platform tasarımı ve sistem entegrasyonu, 2-Alt sistem geliştirme ve tasarımcı yan sanayinin geliştirilmesi, 3-Bileşen, malzeme ve temel teknolojilerin üretimi) ilkinin gerçekleştirmişti.¹⁰ Birleşik Krallık’ın, geçmiş yıllarda Türkiye’ye teknoloji transferine çok sıcak bakmayan bir ülke olduğu ve bugünlerde ekonomik sıkıntılar nedeniyle yeni politikalar uyguladığı göz ardı edilmemelidir. Bu gelişmeler ışığında

8 “Delivering Growth: Implementing the strategic vision for the UK Defence Sector”, Defence Growth Partnership, Department for Business, Innovation & Skills Ministry of Defence Policy Paper, 14 July 2014.

9 Oktay Bingöl ve Ali Bilgin Varlık, “Türk Savunma Sanayinin Geleceği: Sürdürülebilirlik Ve Güçlü İhracat İçin Strateji Raporu -1”, TASAM, Stratejik Rapor No: 71, İstanbul, Ekim 2015.

10 “Stratejik Plan 2012-2016”, Savunma Sanayi Müsteşarlığı, Online Kaynak: http://www.ssm.gov.tr/anasayfa/kurumsal/Documents/SP/Sp2012_2016/index.html, Erişim Tarihi: 27.1.2017.

kararını gözden geçirmesi için diplomatik kanalların devreye sokulması düşünülebilir. Bu sayede teknoloji transferi sağlanarak, stratejik plandaki ikinci ve üçüncü basamak hedeflerine ulaşılabilir.

“Bakım/onarım masrafı yıllık 3-4 milyar dolar civarında olan Türkiye’nin dünyanın ileri teknolojiye sahip ordularında meydana gelen değişimlere “Performansa Dayalı Lojistik” konsepti dâhilinde ayak uydurması ve maliyetlerini düşürmesi öncelikler arasında düşünülebilir.”

2000’li yıllarda özellikle ABD ve Birleşik Krallık orduları tarafından lojistik faaliyetlerin yürütülmesinde özel askerî şirketlerin sorumluluklarını arttırarak ihtiyaç duyulan hizmetin bir performans seviyesinde alınmasına önem vermiştir. Bakım/onarım masrafı yıllık 3-4 milyar¹¹ dolar civarında olan Türkiye’nin dünyanın ileri teknolojiye sahip ordularında meydana gelen değişimlere “Performansa Dayalı Lojistik” konsepti dâhilinde ayak uydurması ve maliyetlerini düşürmesi öncelikler arasında düşünülebilir.

Pazar analizlerinin önümüzdeki sekiz yıl boyunca belirtilen alanlardaki küresel savunma harcamalarının yılda 82 milyar sterlin civarında olacağını öngörmesi, Birleşik Krallık’ın analizinden Türkiye’nin de istifade edebileceğini göstermektedir. Türkiye, özellikle son dönemde artan terör tehdidi karşısında kısa, orta ve uzun vadede hava kuvvetleri kabiliyeti (İHA’lar¹², kara ve deniz birliklerine hava desteği vb.) ve

11 “2016 yılı Performans Raporu”, Savunma Sanayi Müsteşarlığı, Online Kaynak: http://www.ssm.gov.tr/anasayfa/hizli/duyurular/kurumsalDuyurular/Sayfalar/26012015_PP.aspx, Erişim Tarihi: 27.1.2017.

12 Önümüzdeki on yıllık süreç içerisinde dünya İHA Sistemleri pazarının büyüklüğünün 50 milyar dolara ulaşacağı beklenmektedir.

istihbarata önem vererek savunma kapasitesini geliştirebilir. Bu aşamada bölgesel ve küresel barışa zarar verebilecek faaliyetlerden kaçınmak yine aynı derecede dikkate alınması gereken hassas bir husustur.

Sonuç

Küresel silah ticareti 2000’li yıllarda büyük oranda artış yaşadktan sonra 2010’lu yıllarda küçük bir düşüş eğilimine geçmiş olsa da, 1,676 trilyon dolarlık hacmiyle dünya ekonomisinde önemli bir yer tutmaktadır. Özellikle Asya-Pasifik ve Orta Doğu bölgelerinin konvansiyonel silah ithalatında yükselen bir grafik göstermesi önümüzdeki yıllar açısından endişe vericidir. Bu artış göz önünde bulundurulduğunda uzun dönemden beri çatışma alanı olarak gözlemlenen Orta Doğu’nun yanı sıra önümüzdeki yıllarda Asya-Pasifik’te de bir hareketlenme yaşanabileceği beklenebilir.

Birleşik Krallık, belirtilen küresel silah ticaretinin önemli bir aktörü olarak karşımıza çıkmaktadır. Küresel ihracatta altıncı, Avrupa bazında ithalatta ikinci sırada yer almaktadır. 100.000 kişiye iş olanağı sağlamasıyla silah sanayisinin Birleşik Krallık için önemi büyük olmakla beraber, ülkeyi yöneten liderler tarafından da bu sektör için teşvik edici girişimler yapılmaktadır. Dolayısıyla, silah ticaretinin ülkenin ekonomisinde önemli bir faktör olmaya devam edeceği düşünülebilir. Dünya genelinde en büyük 100 silah tedarikçisi içinde 9 firmaya sahip Birleşik Krallık’ın, ABD ve Batı Avrupa firmalarıyla birlikte silah ticaretindeki hegemonyası en azından kısa vadede devam edecektir.

Artan silah ihracatına yönelik Birleşik Krallık’a içerden ve dışardan tepkiler de gelmektedir. Özellikle, Dış İlişkiler Ofisi’nin “insan hakları

öncelikli ülkeler” listesindeki ülkelere silah ihraç etmek üzere lisans vermesi kamuoyunda büyük tepki toplamaktadır. Bu bağlamda, Birleşik Krallık’ın çatışma sahasına ev sahipliği yapan veya kaygı verici insan hakları ihlallerin yaşandığı ülkelere yönelik silah ticareti politikasını gözden geçirmesi küresel barışa destek açısından yararlı olacaktır.

Türkiye ile Birleşik Krallık arasında son dönemde artan işbirliği de karşılıklı fayda sağlayabilecek gelişmelere açıktır. Küresel silah pazarında en üst sınıfta yer alan Birleşik Krallık’ın hem teknolojisinden hem de tecrübelerinden yararlanarak Türkiye’nin kendi savunma sanayisine yatırım yapması geleceğe dair önemli bir harekettir. 21’inci yüzyıl teknolojisinde savunma sanayii stratejisinin uygulanabilirlik ve sürdürülebilirliğinin sağlanması minimum maliyet maksimum fayda prensibiyle daha etkin şekilde elde edilebilir. Bu kazanımları elde ederken, çatışma sahasına ev sahipliği yapan veya kaygı verici insan hakları ihlallerin yaşandığı ülkelere yönelik silah ticaretinden kaçınarak küresel barışa zarar verebilecek faaliyetlerin önüne geçilmelidir.

BİLGESAM Hakkında

BİLGESAM, Türkiye'nin önde gelen düşünce kuruluşlarından biri olarak 2008 yılında kurulmuştur. Kar amacı gütmeyen bağımsız bir sivil toplum kuruluşu olarak BİLGESAM; Türkiye'deki saygın akademisyenler, emekli generaller ve diplomatların katkıları ile çalışmalarını yürütmektedir. Ulusal ve uluslararası gündemi yakından takip eden BİLGESAM, araştırmalarını Türkiye'nin milli problemleri, dış politika ve güvenlik stratejileri, komşu ülkelerle ilişkiler ve gelişmeler üzerine yoğunlaştırmaktadır. BİLGESAM, Türkiye'de kamuoyuna ve karar alıcılara yerel, bölgesel ve küresel düzeydeki gelişmelere ilişkin siyasi seçenek ve tavsiyeler sunmaktadır.

Yazar Hakkında

2010 yılında Uludağ Üniversitesi Uluslararası İlişkiler bölümünde lisans öğrenimine başlayan Zengin, 2011 yılında öğrenci değişim programıyla Wrocław Üniversitesi'nde öğrenim gördükten sonra 2013 yılında mezun olmuştur. Yüksek lisans eğitimini Türk-Alman Üniversitesi'nde Avrupa ve Uluslararası İlişkiler üzerine tamamlamış, tezini "20. Yüzyılda Savaş Kavramı: Değişimler ve Süreklilikler" konusunda yazmıştır. Zengin, 2015 yılı Ekim ayından itibaren Bilge Adamlar Stratejik Araştırmalar Merkezi'nde (BİLGESAM) araştırma asistanı olarak Avrupa Birliği, Güvenlik, İngiltere Dış Politikası konuları üzerine çalışmaktadır. İyi derecede Türkçe ve İngilizce bilmektedir.